

7. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : [монографія] / Т.Г. Васильців. – Львів : Арал, 2008. – 384 с.
8. Пастернак-Таранушенко Г.А. Економічна безпека держави. Методологія забезпечення : [монографія] / Г.А. Пастернак-Таранушенко. – К. : Київський економічний інститут менеджменту, 2003. – 320 с.
9. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.
10. Шамрай М.І. Методика оцінки фінансової складової економічної безпеки сільськогосподарських підприємств / М.І. Шамрай. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2011. – Вип. 2. – С. 101–106.

УДК 658.310.8:330.16

Черниченко Т.В.
*доктор економічних наук,
завідувач кафедри обліку та фінансів
Мукачівського державного університету*

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ЯК ПРОЦЕС ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

У статті розглянуто поняття і сутність професіоналізації управлінської діяльності. Визначено актуальні питання і напрямки вдосконалення професіоналізації як складової державної кадрової політики України у контексті європейських стандартів. Здійснено огляд дослідницьких тенденцій у цій сфері з метою побудови інтегрованого бачення проблеми.

Ключові слова: професіоналізація, ефективність, професіоналізм, європейські стандарти, кадрова політика.

Черниченко Т.В. ПРОФЕСИОНАЛИЗАЦИЯ КАК ПРОЦЕСС ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В КОНТЕКСТЕ ЕВРОПЕЙСКИХ СТАНДАРТОВ

В статье рассмотрены понятие и сущность профессионализации управленческой деятельности. Определены актуальные вопросы и направления совершенствования профессионализации как составляющей государственной кадровой политики Украины в контексте европейских стандартов. Осуществлен обзор исследовательских тенденций в этой сфере с целью построения интегрированного видения проблемы.

Ключевые слова: профессионализация, эффективность, профессионализм, европейские стандарты, кадровая политика.

Chernychko T.V. PROFESSIONALIZATION AS A PROCESS OF EFFECTIVENESS INCREASE OF ADMINISTRATIVE ACTIVITY IN THE CONTEXT OF EUROPEAN STANDARDS

The article is devoted to the professionalization of administrative activity. Actual questions and directions of improvement of professionalization as a part of public personnel policy of Ukraine in the context of European standards are determined. The review of main investigation tendencies in this field is made in order to work out the integrated vision of the problem.

Keywords: professionalization, effectiveness, professionalism, European standards, personnel policy.

Постановка проблеми. Проблема професіоналізації управлінської діяльності є, безперечно, міждисциплінарною. Свідченням цього виступає досвід її дослідження у різних наукових галузях: психології, менеджменті, соціології, педагогіці тощо.

Актуальність теми дослідження посилюється прискоренням процесу глобалізації української економіки, в умовах якої управлінські задачі розвитку бізнесу набувають характеру постійних, а професійна управлінська діяльність стає життєво необхідною.

На жаль, вітчизняна економіка не характеризується зростанням частки та обсягів конкурентоспроможної продукції. У зв'язку з цим проблема кардинального підвищення ефективності управлінської діяльності в контексті наближення економічних процесів до європейських стандартів набуває все більшого значення. Для її вирішення необхідно використати весь комплекс існуючих ресурсів, серед яких значним потенціалом вирізняється професіоналізм управлінської діяльності.

Нові вимоги щодо рівня професіоналізму управлінської діяльності обумовлені зміною зовнішнього економічного середовища, рівня конкуренції та необхідністю покращення управлінського впливу на розвиток національної економіки. Досить часто саме неефективний менеджмент є основною причиною повільного впровадження економічних реформ та недоліків у здійсненні інноваційних перетворень.

Одним з варіантів підвищення ефективності управлінської діяльності є розвиток управлінського професіоналізму та вдосконалення системи менеджменту як на макро-, так і мікроекономічному рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільш авторитетними закордонними фахівцями у даній галузі, роботи яких сформуvalи теоретичну та методологічну основу управлінської діяльності заснованої на високому рівні професійної підготовки, є П. Друкер [1], П. Сендж [2], І.К. Адісес, Р.Л. Аюфф, І. Ансофф, П. Уотерман, Е. Брукінг [3], Д. Майстер, І. Нонака, Х. Такеучі [4], К. Арджиріс, Г. Мінцберг, Л. Едвінсон, М. Мелоун, Н. Бонтіс та ін.

Серед вітчизняних науковців за напрямками проведених досліджень слід виділити: теоретико-прикладні засади загального та кадрового менеджменту (Г.В. Щокін, А.І. Кредісов, І.В. Іванова, В.В. Бурега та ін.), окремі розробки на методологічній базі психології та соціології управлінської діяльності (Є.Ф. Зеєр, А.К. Маркова, Л.Е. Орбан-Лембрик, М.П. Пірен, Ю.П. Сурмін та ін.), засади професійної етики в державному управлінні (Т.Е. Василенко, Р.В. Войтович, В.С. Колтун та ін.).

Трудову діяльність у світлі мотивації персоналу, людського капіталу досліджували українські та зарубіжні вчені: І. Маслово, Ю. Одогов, Н. Шаталова, Е. Лібанова, Г. Осовська, А. Колот, Г. Куліков, О. Кузьмін, Д. Богиня, В. Брич, М. Семикіна,

Т. Занфірова, А. Іляшенко, Я. Вітвицький, О. Грішнова, О. Головінова, Г. Зелінська, Л. Янковська, У. Садова, Н. Слівінська, Л. Шевчук та ін.

Мета статті. Обґрунтування теоретико-методичних положень підвищення рівня управлінської діяльності на основі теорії професіоналізації людської діяльності.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах інтенсивного суспільного розвитку винятково важливого значення для еволюції суспільства набувають суспільні відносини, що виникають з приводу отримання тієї чи іншої професії, обміну продуктами професійної діяльності та соціально-культурної взаємодії між різними професійними сферами. Процес отримання людиною професії та включення її до професійного середовища узагальнює зміст терміну «професіоналізація».

Категорія «професіоналізація» досить часто використовується в науковій літературі з проблем професій та професійної діяльності. За результатами аналізу відповідної літератури В.А. Цвик у науковій праці «Професіоналізація як соціальний процес» обґрунтував існування таких груп визначення змісту поняття [5]:

1. Педагогічне визначення: професіоналізація як професійне навчання.

2. Соціологічне визначення: професіоналізація як професійна реалізація, приналежність до визначеного професійного співтовариства, набуття соціального статусу через професію.

3. Соціально-економічне визначення: професіоналізація як розвиток та реалізація людських ресурсів у процесі професійної діяльності.

У рамках останньої групи професіоналізація визначається як одна з умов розвитку людських ресурсів, як участь окремого індивідуума у соціально-економічних процесах розвитку суспільства. В основу професіоналізації закладено протиріччя між рівнем професійного потенціалу працівника і характеристиками, що сформувались на ринку праці.

Шляхом узагальнення наведених вище визначень можна зазначити, що професіоналізація – це процес оволодіння необхідними професійними знаннями, вміннями та навичками, адаптація до існуючого професійного середовища, результатом якої буде професіоналізм [5].

Без особливого перебільшення, сьогодні можна говорити про те, що професійна ідентичність у значної частини населення переживає кризу. Проведення ринкових перетворень та перехід до ринкових суспільно-економічних відносин «...ставити перед людиною необхідність формування власної поведінки згідно з самостійним вибором, а це потребує наявності навичок, поки що відсутніх у більшості громадян. За таких умов великій кількості людей права і свободи, які вони отримали (часто за формою, а не змістом), стають непотрібними й неприйнятними, втрачається звична стабільність» [6, с. 9]. Саме тому, на думку автора, результативність проведених реформ та ефективність отриманої моделі будуть визначатися тим, «...наскільки вдасться розв'язати нагромаджені суперечності і при цьому розширити соціальну базу підтримки ініційованих зверху реформ та значно підвищити рівень економічної активності населення» [6, с. 7].

В сучасних умовах питання професіоналізації управлінської діяльності є вагомим чинником забезпечення усталеного економічного розвитку та є неможливим без формування людського потенціалу, поліпшення якісних і кількісних характеристик людського розвитку.

Людський розвиток – це процес поліпшення характеристик людських ресурсів в різних сферах та гарантування людині її основних прав та свобод. Метою людського розвитку є створення умов, за яких життя було б більш тривалим, здоровим і наповненим творчістю.

У 1990 р. в «Звіті про людський розвиток», передбаченому Програмою розвитку ООН, в якості нового виміру розвитку економічної системи запропоновано індекс людського розвитку (індекс розвитку людського потенціалу). Це інтегрований показник, який характеризує розвиток людини – довголіття, освіченість, рівень життя. Довголіття вимірюється очікуваною тривалістю життя; освіченість – комбінацією грамотності (з вагою дві третіх) і сукупною часткою учнів (з вагою одна третя); рівень життя – реальним валовим внутрішнім продуктом на душу населення [7].

Для кожного з цих елементів значення розраховують за загальною формулою [7]:

Як фіксовані величини (максимальне та мінімальне значення) запропоновані наступні:

– довголіття: мінімальне значення – 25 років; максимальне – 85 років;

– грамотність: мінімальне значення – 0%; максимальне – 100%;

– сукупна частка учнів: мінімальне значення – 0%; максимальне – 100%;

– реальний валовий внутрішній продукт на душу населення: мінімальне значення – 100 дол. США; максимальне – 40 000 дол. США.

Погіршення демографічної ситуації, еміграційні процеси, низький коефіцієнт народжуваності, зростання вікових характеристик населення України негативним чином впливає на складові та ефективність функціонування ринку робочої сили. В цілому ринок праці – це складна структурована система, яка є вагомим фактором впливу на макроекономічну динаміку, на добробут населення та стан багатьох соціальних процесів.

Загалом на ринку праці України протягом 2005–2015 рр. спостерігається тенденція щодо стабілізації частки економічно активного населення працездатного віку на рівні 71–72% від загальної чисельності населення відповідної вікової групи [8]. Проте з економічної точки зору важливим є не стільки фізичне зростання чисельності трудових ресурсів, скільки зростання обсягів виробництва на їх одиницю – зростання продуктивності праці.

Низький рівень продуктивності праці є однією з важливих проблем розвитку економіки України. Якщо в більшості країн світу спостерігається тенденція щодо зростання фізичного обсягу виробництва на одного зайнятого, то в Україні це значення залишається на дуже низькому рівні (табл. 1).

При збереженні зазначених тенденцій, позитивні зміни, пов'язані зі зростанням чисельності економічно активного населення, не спричинять значного впливу на динаміку економічного розвитку.

Порівняння динамічних змін обсягів ВВП на одного зайнятого (продуктивності праці) та індексу середньої заробітної плати дозволяє зробити висновок, що темп зростання рівня оплати праці випереджає зростання продуктивності праці (табл. 2). Це не відповідає загально-визначеному критерію ефективності та спричиняє певний інфляційний тиск на розвиток товарного ринку країни.

$$\text{індекс} = \frac{\text{фактичне значення} - \text{мінімальне значення}}{\text{максимальне значення} - \text{мінімальне значення}}$$

Якщо протягом аналізованого періоду (2005–2014 рр.) величина продуктивності праці зростала в середньому на 4% щороку, то величина середньої реальної заробітної плати – аж на 9,3%.

Серед основних чинників низького рівня продуктивності праці та негативної її динаміки протягом останніх років можна виділити наступні:

- недостатнє державне фінансування системи підготовки і перепідготовки кваліфікованих кадрів та освіти загалом;

- слабкі економічні стимули підвищення рівня праці та її ефективності (відсутність чіткої кореляційної залежності між ефективністю праці та рівнем її оплати), що дестимулює процеси удосконалення фаховості працівників;

- низький рівень життя українців та пов'язана з цим еміграція висококваліфікованих спеціалістів за кордон.

О. Турчинов у праці «Професіоналізація і кадрова політика: проблеми розвитку теорії і практики» зазначає, що професіоналізація це «...багатопланове явище, яке необхідно розглядати з різних точок зору, – це комплекс психологічних, соціологічних і економічних питань... в єдиній системі координат перехрещуються інтереси людини і суспільства та фокусуються основні напрями і способи впливу суспільства на професіоналізацію людей» [10, с. 102]. Автор обґрунтовує професіоналізацію як соціально-економічне явище, зумовлене розвитком професійної діяльності у суспільстві. Його зміст відображає процес набуття діяльністю професійного характеру (професіоналізація праці), людиною – оволодіння професією (професіоналізація особистості) та виникнення соціальних інститутів, покликаних надавати допомогу людині у становленні його як професіонала (система професіоналізації персоналу) [10, с. 18].

Професіоналізація управлінської праці спрямована на покращення ефективності використання наявних трудових ресурсів і включає наступні складові:

- оптимізація нормативно-правового забезпечення управлінської діяльності – вирішення правових питань трудових відносин, узгодження розпорядчих документів;

- вдосконалення кадрової політики та стратегії управління кадрами;

- організація кадрового планування, формування позитивного іміджу управлінської діяльності;
- вдосконалення владно-управлінських відносин;
- формування системи мотивації та стимулювання.

Професіоналізація особистості може відбуватися за наступними напрямками:

- об'єктивний – формування у особистості важливих професійних якостей, обумовлених виходом людини на ринок праці і включенням її у соціально-професійну структуру суспільства;

- суб'єктивний – передбачає свідому активну участь людини в засвоєнні професійних знань, умінь і цінностей, її прагнення до професійної самореалізації, тобто професійне самовиховання.

Одним з вагомих чинників підвищення рівня професіоналізації, а відповідно, і зростання ефективності участі індивідуума у створення суспільного продукту є розвиток інфраструктури професіоналізації людської діяльності, а саме: розвиток системи професійної орієнтації, мережа професійних навчальних закладів, формування професійних спільнот спеціалістів, народження професійних традицій, норм, стандартів та ін.

Висновки. Високий рівень розвитку сучасної світової економіки, прискорення загальноосвітюв економічних, соціальних і політичних процесів, необхідність залучення до них української економіки спричинили зміни не тільки у суспільному розподілі праці, а й трансформацію професійної структури українського суспільства.

Ускладнення структурних зв'язків між соціально-професійними групами, зростання вимог до якості професійної діяльності – усі ці процеси свідчать про професіоналізацію суспільної діяльності.

Професіоналізація справляє різноплановий і різнорівневий вплив на розвиток національної економіки. Професійна самореалізація особистості, яка відбувається в ході активної трудової діяльності, набуває особливого значення, тобто стає визначальним інтересом, пріоритетною життєвою орієнтацією і способом життя людини.

Таблиця 1

Динаміка продуктивності праці країн світу за даними ЄЕК ООН, тис. дол. США

	1990	1995	2000	2004	2006	2012
США	61,89	66,14	74,24	80,66	88,47	93,84
Швеція	33,13	37,93	60,11	65,99	69,92	72,14
Німеччина		37,57	64,13	66,02	68,41	68,53
Польща	18,01	22,07	31,13	36,86	38,45	45,54
Росія	16,99	13,51	19,37	23,71	26,65	30,45
Україна	15,50	8,74	8,98	12,61	13,62	14,33
Китай	2,56	3,94	4,66	н.д.	9,57	н.д.

Розроблено автором на основі: [9]

Таблиця 2

Індекси продуктивності праці та середньої заробітної плати, % до попереднього року

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Середнє значення
Індекс продуктивності праці	1,000	1,070	1,070	1,018	0,882	1,034	1,049	1,000	1,096	1,143	1,040
Індекс середньої реальної заробітної плати	1,000	1,277	1,242	1,063	0,908	1,102	1,087	1,144	1,082	0,935	1,093

Держкомстат [http://www.ukrstat.gov.ua], розрахунки автора

Подальші дослідження будуть спрямовані на дослідження зростання ролі професіоналізму особистості як найважливішого критерію професіоналізації управлінської праці.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Друкер П. Задачи менеджмента в XXI веке / П. Друкер [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.klex.ru/8eq>.
2. Сендж П. Пятая дисциплина. Искусство и практика самообучающихся организаций / П. Сендж [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ir.ntu.org.ua/bitstream/handle/123456789/70875/4f6610e8c046f15bfb5c35d5d8272535.pdf?sequence=1>.
3. Брукинг Э. Интеллектуальный капитал – ключ к успеху в новом тысячелетии / Э. Брукинг. – СПб. : Питер, 2002. – 288 с.
4. Нонака И., Такеучи Х. Компания – создатель знания. Зарождение и развитие инноваций в японских фирмах / И. Нонака, Х. Такеучи – М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2003. – 384 с.
5. Цвык В.А. Профессионализация как социальный процесс / В.А. Цвык [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ecsosman.hse.ru/data/229/037/1232/Tsvyk.doc>.
6. Бідність в Україні: методика та практика аналізу / [Авт. кол.] ; Національна академія наук України, Інститут демографії та соціальних досліджень. – К. : ПРООН, 2008. – 153 с.
7. Звіт з людського розвитку в Україні. Людський розвиток і європейський вибір України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org.ua/files/national_hdr_ukr.pdf.
8. Економічна активність населення // Державна служба зайнятості [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=350796>.
9. Статистичний департамент європейської економічної комісії ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unece.org/stats>.
10. Турчинов А.И. Профессионализация и кадровая политика: проблемы развития теории и практики / А.И. Турчинов. – М. : Моск. психолого-социальный ин-т, Флинта, 1998. – 271 с.
11. Лапшина В.Л. Профессионализация: сущность та структура поняття / В.Л. Лапшина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukr-socium.org.ua/Arhiv/Stati/2-3.2005/54-58.pdf>.

УДК 428.803

Шепелєв В.С.

здобувач кафедри глобальної економіки
Національного університету біоресурсів і природокористування України

ОЦІНКА ПОПИТУ НА СВИНИНУ В УКРАЇНІ ТА ФОРМУВАННЯ ЇЇ ПРОПОЗИЦІЇ

У роботі обґрунтовано, що ринок свинини є одним з найбільших ринків продовольчих товарів. Основою його функціонування стали стійкі традиції, а його розвиток суттєво впливає на інші ринки продуктів харчування. Доведено, що функціонування ринку свинини напряму залежить від законів товарного виробництва, складовими якого є попит та пропозиція, вартість і конкуренція.

Ключові слова: регулювання, ринок свинини, Європейський Союз, стратегія, конкурентоспроможність.

Шепелєв В.С. ОЦЕНКА СПРОСА НА СВИНИНУ В УКРАИНЕ И ФОРМИРОВАНИЕ ЕЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ

В работе обосновано, что рынок свинины является одним из крупнейших рынков продовольственных товаров. Основой его функционирования стали устойчивые традиции, а его развитие существенно влияет на другие рынки продуктов питания. Доказано, что функционирование рынка свинины имеет прямую зависимость от законов товарного производства, составляющими которого являются спрос и предложение, цена и конкуренция.

Ключевые слова: регулирование, рынок свинины, Европейский Союз, стратегия, конкурентоспособность.

Shepelev V.S. ASSESSMENT OF DEMAND FOR PORK IN UKRAINE AND THE FORMATION OF ITS PROPOSAL

The work proves that the pork market is one of the largest food markets. The basis of its operation became stable traditions, and its development significantly affects other markets of food products. It is proved that the operation of the pork market has a direct dependence on the laws of commodity production, the components of which are supply and demand, price and competition.

Keywords: regulation pork market, European Union, strategy, deal, competitiveness.

Постановка проблеми. Для економіки України у період поглиблення світової продовольчої кризи та складних внутрішніх трансформаційних процесів стратегічно важливим є розвиток вітчизняної сировинної бази галузі свинарства та оптимізація регуляторних дій на ринку свинини для забезпечення агропродовольчої безпеки та підвищення виробництва валового внутрішнього продукту. Вкрай важливою проблемою є чіткий вибір регулятивних заходів держави в аграрній сфері, спрямованих на створення сприятливих умов для національних виробників сільськогосподарської продукції на внутрішньому ринку та їх експортного орієнтування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Функціонування ринку свинини напряму залежить від законів товарного виробництва, складовими якого є попит та пропозиція, вартість і конкуренція.

Науковою школою таких вчених, як С.М. Кваша, Н.М. Вдовенко, Ю.Я. Лузаном [1; 2; 5; 6] розроблено фундаментальні теоретико-методологічні засади регулювання на ринку агропродовольчої продукції. Вчені встановили, що найважливішим фактором, який впливає на еластичність пропозиції та кардинально відрізняє сільськогосподарську галузь виробництва від інших, є витрати часу для реагування на зміни попиту товару, оскільки технологічний цикл має встановлені довготривалі терміни, пов'язані з біологічними особливостями виробництва [2; 6]. При тому О.М. Шпичак вказує на виявлення сезонності у попиті на свинину [4; 7]. Важливою є думка І.В. Свиноуса, який провів ґрунтовні дослідження у сфері ринкового ціноутворення на продукцію свинарства [3; 7]. Безумовно, у період глобальних трансформаційних процесів економічні проблеми агропро-